

ANDRZEJKI

Andrzejk - wieczór wróżb odprawianych w nocy z 29 na 30 listopada, w wigilię świętego Andrzeja, patrona Szkocji, Grecji i Rosji.

Dzień ten przypada na końcu lub na początku roku liturgicznego. Andrzejk są specjalną okazją do zorganizowania ostatnich hucznych zabaw przed rozpoczynającym się adwentem.

Niegdyś wróżby andrzejkowe miały charakter wyłącznie matrymonialny i przeznaczone były tylko dla niezamężnych dziewcząt (męskim odpowiednikiem andrzejek były katarzynki).

Początkowo andrzejk traktowano bardzo poważnie, a wróżby odprawiano tylko indywidualnie, w odosobnieniu; w czasach późniejszych przybrały formę zbiorową, organizowaną w grupach rówieśniczych panien na wydaniu, zaś współcześnie przekształciły się w niezobowiązującą zabawę gromadzącą młodzież obojga płci.

WRÓŻBY

Indywidualne

- Dziewczyny wysiewały w garnkach lub na skrawku pola ziarna lnu i konopi, które zagrabiano męskimi spodniami, w nadziei, że sprowadzi to do domu kandydata na męża (Kresy Wschodnie).
- Jeśli dziewczyna pościła przez cały dzień i modliła się do świętego Andrzeja, to we śnie mógł ukazać się jej przyszły ukochany (powszechne).
- Jeśli ucięta przez pannę w dniu świętego Andrzeja gałązka wiśni lub czereśni zakwitła w wigilię Bożego Narodzenia, dziewczyna mogła liczyć na rychłe pójście za mąż (powszechne).

Zbiorowe

- Losowanie przedmiotów o symbolicznym znaczeniu, np. listek oznaczał staropanieństwo, obrączka lub wstążka z czepka - bliski ślub, różaniec - stan zakonny.
- Wylewanie wosku na zimną wodę (często przez ucho od klucza) i wrózenie z kształtu zastygłej masy lub rzucanego przez nią cienia sylwetki przyszłego wielbiciela, akcesoriów związanych z jego zawodem itp. (zob. też ceromancja).
- Ustawianie od ściany do progu jeden za drugim butów zgromadzonych panien: ta, której but pierwszy dotarł do progu, miała jako pierwsza wyjść za mąż.
- Strona, od której zaszczekał pies, miała być tą, z której nadejdzie przyszły oblubieniec.
- Dziewczyny dawały psu pieczone pierożki lub kulki z ciasta oznaczające jedną z nich i obserwowały, którą pies zje jako pierwszą.
- Panny ustawiały się w koło i wpuszczały do środka gąsiora z zawiązanymi oczami; dziewczyna, do której gąsior najpierw podszedł (albo skubnął) - jako pierwsza miała wyjść za mąż (wróżba znana na Kujawach i w Małopolsce).
- Dziewczyny kładły na ławie placki posmarowane tłuszczem i sprowadzały psa; ta dziewczyna, której placek został najpierw zjedzony, jako pierwsza miała wyjść za mąż (wróżba znana na Mazowszu).
- Uczestnicy zabawy pisali imiona na dwóch kartkach: imiona dziewczyn na jednej, a chłopców na drugiej. Potem dziewczyna przekłująca z czystej strony kartkę z imionami chłopców tak, by ich nie widzieć. Dziewczyna miała potem wyjść za mąż za chłopca o imieniu, które przekłukała. Chłopcy natomiast przekłuwali kartkę z imionami dziewczyn (wróżba nowoczesna, znana w całej Polsce).
- Wrózenie ze skórki jabłka - panna obiera jabłko tak, by skórka była jak najdłuższa; następnie rzuca ją za plecy przez lewe ramię. Litera, w jaką ułoży się skórka będzie pierwszą literą imienia jej narzeczonego.

Przysłowia i powiedzenia związane z tym imieniem:

- Gdy święty Andrzej ze śniegiem przybieży, sto dni śnieg na polu leży.
- Kiedy na Andrzeja poleje, cały rok nie w porę rolę moczy, suszy.
- Na świętego Andrzeja dziewczkom z wróżby nadzieja.
- Na świętego Andrzeja trza kozucha dobrodzieja.
- Święty Andrzej wróży szczęście i szybkie zamęście.
- Śnieg na Andrzeja dla zboża zła nadzieja.

- Jeżeli na świętego Andrzeja wiatr i mgła, to od Bożego Narodzenia będzie sroga zima.
- Gdy w Andrzeja deszcz lub ślota, w grudniu drogi bez błota.

Andrzejkki 2020 obchodzimy 29 na 30 listopada. W tym roku przypada to na noc z niedzieli na poniedziałek. Tego dnia, w imieniny Andrzeja, robiliśmy sobie tradycyjne wróżby podczas zajęć w bursie.

Czy Andrzejkki 2020 w dobie pandemii będą choć trochę przypominały te z lat poprzednich? Niestety nie. Nowa rzeczywistość zamknęła nas w domach i tam zapewne powrózycie sobie na szczęście.

Pozdrawiam

Katarzyna Jankowska